№ 60 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 30 1891 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 30 № 60

ՏԱՍՆ ԵՒ ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

Հինգշաբթի, մայիսի 30-ին, ցերեկվայ ժամը 11-ին Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճում, Մուխրանսկու տանը, նշանակված է ՀԱՅ ԴՐԱՄԱՏԻԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԻ ԺՈՂՈՎԸ: Ժողովին հրաւիրվում են ինչպէս Ակումբի բոլոր անդամները, նոյնպէս և բոլոր անձինք, որոնք հետաքրքրվում են այս գործով։

2—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արձակուրդների հարցը. Սինոդի շրջաբերականը. Գիւղական հողատիրութիւնը. Թիֆլիսի քաղաքային Դումա. Նամակ Բաթումից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կ. Պօլսի աչքերի առջև. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Պղնձի արդիւնաբերութիւնը Կովկասում.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐԻ ՀԱՐՑԸ

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը կարգադրել էր, որ ամառվայ արձակուրդները գիմնազիաներում, պրօգիմնազիաներում և այլ այդպիսի դպրոցներում տևեն միայն երկու ամիս, հաշուելով քննութիւնները վերջանալու օրից: քննութիւնները մեզ մօտ վերջանում են սովորաբար մօտ յունիսի 10-ին, այնպէս որ, համաձայն մինիստրական կարգադրութեան, արձակուրդը պիտի լրանայ օգոստոսի 10-ին, և ուրեմն օգոստոսի 10-ին պէտք է բացվեն ուսումնարանները և սկսվի ուսումը։

Եթէ այդ կարգադրութիւնը նպատակայարմար է Ռուսաստանի հիւսիսային կողմերում, ուր եղանակը օգոստոսի 10-ին թոյլ է տալիս երեխաներին ուսումնարան գալ և ուսում սկսել, տարաբաղդաբար այդ նոյն կարգադրութիւնը նպատակայարմար չէ Անդրկովկասի համար։

Մեզ մօտ օգոստոսի 10-ից մինչև օգոստոսի 25-ը և 30-ը սովորաբար վերին աստիճանի շոգ է լինում։ Այդ ժամանակ մեծ քաղաքների բնակիչները սովորաբար ամարանոցներումն են լինում և վախենում են քաղաք իջնել, որովհետև դա կը նշանակէ երեխաներին բերելով քաղաք, խեղդված ու շոգ եղանակում՝ ենթարկել նրանց զանազան հիւանդութիւններին։

Ուսումնարանական վարչութիւնները այդ պատճառով մինչև այժմ սովորութիւն ունէին հազիւ օգոստոսի 25-ին, կամ 30-ին բանալ դպրոցները և այն էլ միայն նոր աշակերտների ընդունելութեան և վերաքննութիւնների համար, այնպէս որ ուսումը իսկապէս սկսվում էր սեպտեմբերի 5-ից կամ 10-ից, երբ եղանակը, ինչպէս ասում են, արդէն կոտրված է լինում, և ամառվայ անտանելի տաքը այլ ևս այնքան զգալի չէ լինում։

Անդրկովկասեան ուսումնարանական վարչութիւնները իրանք շատ լաւ գիտեն, որ յիշեալ կարգադրութիւնը անիրագործելի է դառնում մեր կողմերի դպրոցներում,—եթէ ի նկատի ունենանք որ դպրոցները պէտք է մտածեն երեխաների առողջութեան մասին,—և այդ պատճառով, ինչպէս լսում ենք, մի քանի դպրոցական հիմնարկութիւնների վարչութիւններն արդէն դիմել են մինիստրութեանը՝ խնդրելով Անդրկովկասի վերաբերմամբ այդ կարգադրութիւնը ձևափոխել և արձակուրդները շարունակել մինչև օգոստոսի 25-ը, կամ 30-ը։

Նոյն խնդրքով պէտք է դիմի Պետերբուրգ և Թիֆլիսի նահանգի ազնուականների ժողովը, որը արդէն այդ մասին վճիռ է կայացրել։ Ցանկալի է որ այդ խնդիրքին ձայնակից լինեն և ուրիշ հիմնարկութիւնները, համոզված լինելով, որ մինիստրութիւնը ուշադրութեան կառնի այդ համամանքը, քանի որ այդտեղ հարցը շօշափում է տասն հազար երեխաների առողջութեան, ուրեմն և հէնց դպրոցական հիմնարկութիւնների աջող զարգացման գործը։

*

ՍԻՆՈԴԻ ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆԸ

Էջմիածնի սինօդը տպագրել է Առաջնորդներին ուղարկելի մի շրջաբերական, կաթողիկոսական ընտրութեան մասին, որից առաջ ենք բերում հետևեալը.

«Հնազանդեալ կամաց Ամենախնամ Արարչին՝ Սինօդս Սրբոյ Էջմիածնի յետ ամփոփելոյ ի հող տապանի գնչխար հոգելոյս Հայրապետին՝ և զկնի հոգալոյ զարժանն զեղանակէ անսայթաք առաջընթացութեան ներքին և արտաքին մասանց կառավարութեան Սրբոյ Վանիցս՝ և առաջի ունենալով աչաց, զի ընտրութիւն նորոյ Պատրիարք Կաթուղիկոսի ըստ զօրութեան ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ հաստատեալ կանոնադրութեան պարտի լինել ի լրանալ միոյ ամի յօրէ մահուան Հայրապետին, Սինօդս Սրբոյ Էջմիածնի տնօրինեաց հաստացանել ի գիտութիւն Ձերդ Սրբազնութեան և Քրիստոսասէր ժողովրդոց յանձն եղելոց Ձերում Հովուական խնամատարութեան՝ և յանձն առնել Ձեզ ի ձեռն քաղաքական իշխանութեան տեղւոյդ հրաւիրել զհայազգի ժողովրդականս ըստ սահմանեալ կանոնաց՝ առանձին իմն ազգասիրական եռանդեամբ, հոգւով մխիթարութեան, բարեպաշտութեան և սիրոյ՝ ընտրել ի միջոյ իւրեանց զպատգամաւոր մի կամ երկու ներկայացուցիչ իւրեանց, և զկնի ընտրութեանն հրաւիրել զնա՝ զընտրեալ պատգամաւորն գալ այսր ի Սուրբ Էջմիածին ընդ Ձերում Սրբազնութեան որ էք ներկայացուցիչ համայն հոգևորական դասու վիճակիդ, և ներկայ գտանել աստ ի Մայր Աթոռս յ3-րդ օր Մայիս ամսոյ առաջիկայ 1892 ամի՝ առ ի ընտրել ի համայն հոգևորականաց Ազգիս ճիշդ պահպանութեամբ ծիսից և սովորութեանց սահմանեալ օրինի՝ զարժանաւոր յաջորդ Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի ի կառավարել զեկեղեցին Քրիստոսի և զհայրապետական Թախտը մնացեալ Աթոռ Կաթուղիկոսութեանն ամենայն Հայոց որպէս զի ընտրեալ գլուխն Սրբոյ եկեղեցւոյ մերոյ վարեսցէ զհայրապետական իշխանութիւնն յամենայնի ըստ անստերիւր Աւետարանական վարդապետութեան և կանոնաց Սրբոց հարց ի պարծանս լրութեան ազգիս և ի պայծառութիւն եկեղեցւոյ մերոյ Սրբոյ։ Եւ եթէ հանդիպեսցիք արգելմանց անձամբ ներկայ գտանել ի Սուրբ Էջմիածին ի ժամադրեալ աւուրն, յայնժամ բարեհաճեսջիք առաքել ի ժամանակին զներկայացուցիչ Ձեր զընտրեալն ի Ձէնջ։ Իսկ եթէ ըստ անակնունելի իմիք հանգամանաց և դիպուածոց ոչ յաջողեսցի ոչ հոգևոր ներկայացուցչի Ձերոյ և ոչ աշխարհական պատգամաւորին ընտրելոյ ի բարեպաշտ հայազգեաց վիճակիդ անձամբ գտանել աստ ի Սուրբ Էջմիածին ի ժամ ընտրութեան ի նշանակեալ աւուրն, յայնժամ ունիք Դուք և աշխարհական պատգամաւորն զիբաւունս յայտնելոյ զկարծիս Ձեր և զորաշումն առ այն՝ թէ զո՞ ոք յեկեղեցականաց գտանէք արժանաւոր այնմիկ վեհաստիճան Հայրապետական իշխանութեան, առաջարկել կանխաւ Սինօդիս գրաւոր թղթով, զի մի արգելցի ընտրութիւնն ի նշանակեալ աւուրն ըստ նախասահմանեալ կարգին»։

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՀՈՂԱՏԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սրանից մի տասնհինգ—քսան տարի առաջ մեր գիւղական ազգաբնակութեան մէջ համարեա անխախտ պահպանվում էր հողատիրութեան այն արդար ձևը, որը շատ մօտիկ նմանութիւն ունէր համայնական հողատիրութեան, և որը դարերից ի վեր գոյութիւն ունէր ոչ թէ միայն Կովկասում՝ այլ և մեր հարևան արևելեան երկիրներում, ինչպէս օրինակ Թիւրքաց Հայաստանում, Պարսկաստանում, Թիւրքիայում։

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՊՂՆՁԻ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ

Կովկասը հարուստ է բազմատեսակ հանքերով։ Սակայն մինչև օրս՝ դրանցից միայն մի աննշան մասն է ծանօթ կամ հետազօտված, և այդ աննշան մասի մի աւելի ևս աննշան մասը հազիւ է մշակվում։

Ներկայումս Կովկասում արտադրվող հանքային նիւթերի մէջ՝ նաւթից յետոյ նշանաւոր են՝ պղինձը, մանգանեզը, աղը, քարածուխը։ Ո՛րքան ևս ուրիշ նիւթեր կարող էին շահաւէտ մշակութեան առարկայ դառնալ, մինչդեռ այսօր ընկած են հողի տակ անյայտ կամ ապարդիւն։ Սխալ է կարծել թէ դրա պատճառը դրամագլխի և ճանապարհների պակասութիւնն է։ Դրամագլուխն այնչափ հազուագիւտ չէ Կովկասում որչափ ուզում են հաւատացնել, քանի որ 150 հազարների տեղ դիւրութեամբ են 300 հազարներ գտնում, երբ հարկաւոր է առևտրական թէև հեռաւոր ձեռնարկութիւններ կազմել։ Եթէ մեր երկիրը շարունակում է մնալ կուսական դրութեան մէջ, պատճառ՝ ամենամեծ յանցաւորը մեր տգիտութիւնն է, որը սքօղել է մեր աչքերը և ծածկում է մեզնից մեր երկրի հարստութեան ճշմարիտ աղբիւրները։ Այսօր օտարներն են աչք բաց անում այդ աղբիւրների վրա. մեր տգիտութեան և սահմանափակութեան պատճառով՝ Կովկասի հանքային հարստութիւնները կամաց կամաց անցնում են օտարների ձեռքը։ Եթէ այս կարծիքը խիստ կամ չափազանց է թւում ձեզ, նեղութիւն կրէք մի ընդհանուր ակնարկ ձգել մեր երկրի հանքային արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերի վրա և համեմատել միմեանց հետ այդ ասպարէզի մէջ աշխատող բնիկ և օտար արդիւնաբերողներին։

Գալով պղնձի հանքերին՝ հանքային հետազօտութիւնները ցոյց են տալիս, որ Կովկասը ներկայացնում է պղնձի անսպառելի գանձեր։ Ո՞ր միայն պղինձ չը կայ Կովկասում։ Մեր պղնձահանքերը այնչափ հարուստ են, բազմաթիւ և սփռված մեր երկրի ամեն անկիւններում, որ կարող ենք առանց չափազանցութեան անուանել Կովկասը «պղնձի երկիր», որպէս ամերիկացիք անուանում են Պենսիլվանիան «քարիւղի երկիր»։ Մի խօսքով՝ պղնձի կողմից Կովկասը պէտք է համարել երկրագնդի վրա ամենահարուստ կենտրոններից մէկը։

Սրա հետ միասին պէտք է ուշադրութեան առնել և հետևեալ բարեյաջող պայմանը։ Ռուսաստանի ներկայ քաղաքականութիւնը քաջալերում է ներքին արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերը հովանաւորական բարձր մաքսերով։ Այդպէս՝ արտասահմանեան պղնձի ներածութիւնը ենթարկված է պուդից երեք րուբլի ոսկի մաքսի, կամ, ոսկու այժմեան գներով՝ 4 րուբլի մաքսի։

Սակայն այս կրկնակի և մեծ առաւելութիւններով հանդերձ, Կովկասը մինչև այժմ շատ չնչին դեր է խաղացել պղնձի հրապարակի վրա։ Վիճակագրական տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս որ վերջին տարիների ընթացքում ամբողջ երկրագնդի պղնձի տարեկան արտադրութիւնը հասնում է միջին թւով 12,000,000 պուդի։ Մի և նոյն ժամանակ Կովկասի արտադրութիւնը երբէք չէ հասած 150,000 պուդի։ Ուրեմն Կովկասի արտադրութիւնը համաշխարհային արտադրութեան 1/80 էլ չէ կազմում. մեր հանքերի համար այս մի զրօ է։

Ներկայումս մեր երկրում պղինձ արտադրող հանքերը կարելի է չորս խմբի բաժանել. 1) Արղունի գաւառի խումբը, 2) Բորչալու գաւառի խումբը, 3) Գետաբեկի հանքերը և 4) Զանգեզուր գաւառի խումբը։

Արղունի գաւառի հանքերը, տեղեկութիւններին նայելով՝ հարուստ հանքեր են, բայց նոր են սկսել մշակվել։ Այդ պատճառով նրանք աւելի հետաքրքիր են ապագայի տեսակէտից, քան թէ իրանց ներկայ արտադրութեամբ։

Բորչալու գաւառի պղնձահանքերը պատկանում են ֆրանսիացիներին։ Այդտեղ նշանաւոր է «Ախթալայի ֆրանսիական ընկերութիւնը», որին պատկանում են. ա,—բուն Ախթալայի հանքերը, բ,—Ջամլուկի հանքերը, գ,—Ալլահվերդու հանքերը։ Ալլահվերդին գտնվում է Սանահնի վանքի հանդէպ, Դեբեդա կամ Բամբակ գետի ձախ կողմի վրա։ Այժմ ֆրանսիական ընկերութիւնը բանացնում է միայն Ալլահվերդու հանքերը, ուր պղնձի ջուհարը գտնվում է մի մեծ չեղջի մէջ (ашая, штокъ)։ Պղինձը ներկայանում է ծծմբուտի կամ պղնձային հրաքարի ձևով։ Ալլահվերդու ջուհարը պարունակում է միջին թւով 2—3% պղինձ։ Հանքային աշխատութիւնների մի մասը բացօդեայ է, միւս մասը ստորերկրեայ։

Գալով մետալագործական գործողութիւններին՝ պէտք է գիտել, որ այդչափ աղքատ ջուհարները պղնձագործարաններում ընդհանրապէս սովորութիւն է թաց մեթօդներով մշակել։ Ինչպէս երևում է՝ Աղթալայի ընկերութիւնը համաձայն չէ այս ընդհանուր կարծիքի հետ և գերադասում է չոր մեթօդը։ Այդ մեթօդը նա գործադրում է հետևեալ հիմնական ցուցակի համաձայն։

I. Գործողութիւն.—հանքերից եկած ջուհարը մի քանի անգամ այրում են կալերի մէջ։

II. Գործողութիւն.—այրված ջուհարը հալում են ամերիկական հնոցների մէջ։ Այս գործողութեան արդիւնքն անուանում են պղնձաքար (matte, купферштейнъ).

III. Գործողութիւն.—պղնձաքարն այրում են «քիլն» ասված հնոցների և կալերի մէջ։

IV. Գործողութիւն.—այրված պղնձաքարը հալում են մի և նոյն ամերիկական հնոցների մէջ, և ստանում են սև պղինձ։

V. Գործողութիւն.—սև պղինձը մաքրում, զտում են անդրադարձնող հնոցի մէջ, և ստանում են կարմիր, ծախու պղինձ։

Աղթալայի ֆրանսիական ընկերութիւնը դեռ պղինձ չէր արտադրած մինչև անցեալ տարի։ Առհասարակ պէտք է խոստովանել, որ այդ ընկերութիւնը մինչև այժմ չէ արդարացրել իր վրա դրված յոյսերից և ոչ մէկը։ Սակայն պէտք չէ այդ անաջողութեան մեղքը բարդել ամբողջովին կառավարիչների վրա։ Այդ հանքերը հարստութեան քիչ նշաններ են ցոյց տալիս։

Առհասարակ պէտք է ասել, որ մեր յիշած չորս խմբերի մէջ՝ Բորչալու գաւառի հանքերը ամենաարդիւնաւոր հանքերն են։

Մի և նոյնը չէ կարելի ասել ո՛չ Գետաբեկի և ոչ Զանգեզուր գաւառի պղնձահանքերի մասին։ Գետաբեկը և Զանգեզուրը մի կատարեալ գաղափար են տալիս մեզ մեր երկրի պղնձահանքերի հարստութեան վրա, Գետաբեկը՝ իր չեղջային ջուհարներով և Զանգեզուրը՝ իր երակային ջուհարներով։ Այսօր Կովկասի պղնձահանութեան գլխաւոր կենտրոններն այդ երկուսն են։

Կովկասում մի պղնձահանք կայ միայն, ուր 19-րդ դարի գիտութիւնը և արուեստը խելացի ձևով և հմտութեամբ գործադրված են պղնձի հանքային և մետալագործական արդիւնաբերութեան մէջ, դա Գետաբեկն է։ Համոզվելու համար բաւական է աչքի անցնել Գետաբեկի նաւ-

Արևելեան այդ երկիրներում՝ գիւղական ժողովուրդն երկար ժամանակ հողային հարցում ղեկավարվում էր մի վերին աստիճանի արդար սկզբունքով, որն արտայայտել կարելի է հետևեալ բառերով. «հողը պատկանում է իր մշակողին»։

Հողը բաժանված էր գիւղացիների մէջ արդար կերպով։ Սովորութիւն չը կար հողը վաճառել։ Հողը նրանն էր, ով մշակում էր։ Գիւղապատկան աւելորդ հողերը յանձնվում էին այն մեծ ընտանիքներին, որոնց հողը քչութիւն էր անում, կամ այն ընտանիքներին, որոնք բաժանվելով մի ընտանիքից, կազմում էին մի քանի նոր ընտանիքներ։ Իսկ անժառանգ ընտանիքների հողերը, այն ընտանիքների, որոնք դադարում էին գոյութիւն ունենալ իբրև առանձին ծուխ, անցնում էին գիւղին, համայնքին…

Այդ սկզբունքները, որոնք պահպանվում էին դարևոր տրադիցիաներով, երկար ժամանակ պահպանում էին մեր գիւղական ժողովրդի մէջ հողատիրութեան արդար ձևերը…

Վերջին 20 տարվայ ընթացքում այդ արդար սկզբունքները և ձևերը քիչ քիչ խախտվում են, և ահա մեր գիւղական հողատիրութեան պատմութեան մէջ սկսվում է մի չատ անհամակրելի, վնասակար և նոյն իսկ ապագայի համար չատ վտանգաւոր երևոյթ.—հողերը սկսում են վաճառվել, գիւղի հողերի մեծ և լաւ մասերն անցնում են հարուստ գիւղացիների ձեռքը, ուննորները փողի ոյժով զրկում են գիւղական չքաւոր ընտանիքներին իրանց վերջին ապաւէնից՝ հողից, և այդպիսով արդէն նկատելի է, որ մի զգալի հարուած է տրվում այն արդար սկզբունքին, թէ՝ «հողը պատկանում է իր մշակողին»։

Մենք հեռու ենք մի այնպիսի վճռական կարծիք յայտնելու, թէ այդ վնասակար և վտանգաւոր երևոյթն արդէն ընդհանրացել է կամ չատ չուտով բոլորովին կընդհանրանայ։ Այդ տեսակ վճռական կարծիք յայտնելու համար հարկաւոր էր ձեռքի տակ ստատիստիկական հարուստ տեղեկութիւններ ունենալ մեր հողային հարցի մասին, և դրա հետ միասին գիւղական հողատիրութեան մանրամասն ուսումնասիրութիւն։ Ցաւօք ոչ առաջինն ունենք և ոչ էլ երկրորդը։

Սակայն, հիմնվելով եթէ ոչ ստատիստիկական անվիճելի փաստերի վրա, այլ հէնց մեր գիւղական կեանքի այժմեան կերպարանափոխութեան վրա, հիմնվելով այն փաստի վրա, թէ ինչ դեր է սկսում կատարել մեր գիւղերում վաշխառութիւնը, և թէ ինչպէս գիւղերում սկսել են երևան գալ ամբողջ ընտանիքներ՝ առանց մի կտոր հողի, որոնք քիչ քիչ չատանալով, կարծէք սպառնում են գիւղական պրոլետարիատի ամբողջ դասակարգ կազմել, վերջապէս ուշադրութեամբ հետևելով մեր պանդխտութեան հարցին, և նրա պատճառներին,—չէ կարելի չը գալ այն տխուր եզրակացութեան, թէ յիրաւի մեր գիւղական հողատիրութեան մէջ ար էն սկսված է այն վնասակար և չատ վտանգաւոր երևոյթը, որի վրա ակնարկեցինք մի փոքր վերևը։

Մեր երկրի, այսպէս ասած մեծ գիւղերում, ուր արդէն կեանքի նահապետական ձևը փոխվել է, ուր փողը սկսել է մեծ դեր կատարել, և ուր վերջապէս, «վեր առի և պարտ եմ»-ը ամեն մի գիւղացի անգիր գիտէ, գիւղական հողերը մեծ մասամբ անցնում են հարուստ գիւղացիների ձեռքը. դրանք առանց «խանի», «բէգի» և «կնեազի» տիտղոս ունենալու էլ, դառնում են կալուածատէրեր, և իրանց հողերը տալիս են աղքատացած գիւղացիներին կապալով, այնպէս որ չատ անգամ երէկվայ հողատէր գիւղացին այսօր սկսում է մշակել նոյն իսկ իր հողը, բայց ոչ թէ իբրև այդ հողի տէր, այլ իբրև հարուստ-կալուածատէր գիւղացու կապալառու ռաչպարը կամ վարձկան մշակը… Այդպիսով նոյն գիւղի բնակիչների մի մասի աշխատանքը և քրտինքի պտուղը գնում է ոչ թէ իր և իր ընտանիքի օգտին, այլ գիւղի մի մասի հարուստների օգտին, և ստացվում է մի վերին աստիճանի անարդար և ապագայի վերաբերեամբ վտանգաւոր դրութիւն՝ գիւղի մի մասը քրտինք է թափում յօգուտ միւսի։ Հետևանքը՞։—Մի թշուառ գիւղ, ուր մի մասը կուշտ, երջանիկ է, միւս մասը քաղցած և խշուառ…

Եւ ինչ կը լինի մեր ժողովրդի դրութիւնը, եթէ գիւղական հողատիրութեան մէջ նկատվող այդ վտանգաւոր երևոյթը սկսէ աճել և ընդհանրանալ, ստեղծելով այնպիսի գիւղեր, ուր գիւղացիների մի մասը կալուածատէր է, իսկ միւս մասը պրոլետարիատ, մի մասը աղա է, իսկ միւս մասը վարձկան մշակ…

Խ. Մ.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԴՈՒՄԱՆ

Մայիսի 27-ին կայացած քաղաքային Դումայի նիստը բացեց նոր քաղաքագլուխ իշխ. Ն. Արգուտինսկի, դիմելով ձայնաւորներին մի ճառով, որի մէջ, ի միջի այլոց, ասեց և հետևեալը. «Պարտք եմ համարում շնորհակալութիւն յայտնել այն մեծ պատւի համար, որ ցոյց տուեցիք ինձ, ընտրելով քաղաքագլուխ։ Դժուար է այժմեանից գուշակել իմ գործունէութեան արդիւնքների մասին։ Այդ գործունէութիւնը կախված կը լինի, ինչպէս Դումայի և ուպրավայի համերաշխութիւնից, նոյնպէս և Թիֆլիսի ֆինանսական դրութիւնից։ Բայց ընտրելով ինձ՝ դուք մի բանում չէք սխալվել.—ես ամենայն կերպ պարտաւոր եմ ծառայել իմ մայրենի քաղաքին՝ որքան կարող եմ, որքան իմ ընդունակութիւնները ներում են։ Ես յոյս ունեմ, որ ապագայումն էլ դուք նոյնպիսի եռանդով կը գործէք, ինչպէս գործել էք անցեալում։ Ես բաղդաւոր կը լինեմ, եթէ իմ գործունէութեամբ կարողանամ գրաւել ինձ ընտրողների վստահութիւնը»։

Քաղաքագլխի այդ փոքրիկ ճառը ընդունվեց ծափահարութեամբ։

Դրանից յետոյ ձայնաւորները, քաղաքագլխի առաջարկութեամբ, պատւեցին քաղաքային նախկին քարտուղար հանգուցեալ Յակոբ Տիգրանեանի յիշատակը՝ ոտի կանգնելով։

Այդ օրվայ հերթական հարցերի թւում Դուման ուշադրութեան առաւ և դպրոցների ամառային արձակուրդների հարցը, որի մասին մեր ընթերցողները ներկայ համարում կը գտնեն մի առանձին յօդուած։ Ձայնաւոր Յովհաննիսեանի առաջարկութեամբ Դուման վճռեց խնդրամատոյց լինել ուր հարկն է, որ մեր կողմի դպրոցներում ուսումը սկսվի, ինչպէս միշտ եղել է, սեպտեմբերի 1-ից։ Քաղաքագլուխը յայտնեց, որ այդ հարցի առիթով դիմել է Պետերբուրգ և Կովկասեան ուսումնարանական չրջանի հոգաբարձու պ. Եանովսկի։ Նոյն դիմումը արել է և կովկասեան կառավարչապետը, պատճառաբանելով, որ օգոստոսի 5-ին, կամ 10-ին անդրկովկասեան դպրոցներում ուսում սկսելու հնարաւորութիւն չը կայ կլիմայական պատճառներով։

ՆԱՄԱԿ ԲԱԹՈՒՄԻՑ

Մայիսի 18-ին

Քաղաքը լի է այժմ մահմեդական ուխտաւորներով, որոնք իւրաքանչիւր օր գալիս են զանազան կողմերից, և չտապում են օր առաջ Կուրբան-Բայրամի տօնին Մեքքա գտնվելու։ Դրանց մէջ կան Կովկասի զանազան կողմերից, Անդրկասպեան երկրից, Պարսկաստանից, Թիւրքիայից և չատ ուրիչ տեղերից զանազան հագուստներով և զանազան կերպարանքներով մարդիկ։ Մահմեդականների ամեն տարի կրկնվող այդ ուխտագնացութիւնից, կան Բաթումում մի քանի պարսիկներ, որոնք տարիների ընթացքում ահագին գումարներ են վաստակում։ Գալիս է միամիտ պարսիկը քաղաք, նրան չրջապատում են յայտնի մարդիկ և տանում են սրճատները։ Շոգենաւերի մի քանի ընկերութիւնների հետ նրանք պայմաններ ունեն, որ իրանց ուղարկած ամեն մի հաջիի տոմսակի արժէքից մի քանի րուբլի իրանք պիտի ստանան։ Շատ անգամ հաջիների ամբողջ խմբեր չաբաթներով մնում են այստեղ, մինչև որ այդ փող վճարող ընկերութիւններից մէկի չոգենաւը գալիս է. այդպիսի դէպքերում ճանապարհորդներին հաւատացնում են, որ պատրաստի եղած չոգենաւերը, վատ չոգենաւեր են և կարող են ծովում ընկղմվել և այլն։ Հաջին գնում է իր ուխտատեղին և վերադառնալիս կրկին գալիս է մի և նոյն իրան ճանապարհ գնող անձնաւորութիւնների մօտ։ Այդտեղ արդէն մեր ճարպիկ պարսիկները, ի նկատի ունենալով, որ միւս անգամ այլ ես հաջին չը պիտի վերադառնայ, գործ են դնում իրանց ամբողջ աֆերիստութիւնը։

Ով որ ծանօթ է մեր երկաթուղու կեանքին, նրան չատ անգամ պատահած կը լինի տեսնել երկաթամիրուք թուրքերի, որոնք որ և է կայարանում ահագին աղմուկ են գցում, որ իրանց բաղաժը չորս կտոր պիտի լինէր՝ երեք է, կամ իրանց տոմսակը Բագու պիտի լինէր՝ Փոթիայիս է. նրանց վրա, ի հարկէ, ոչ ոք ուշադրութիւն չէ դարձնում. և ում պիտի գնայ երկրին, լեզուին և մարդկանց անծանօթ արևելքցին. Նա ասում է «նահլաթ չէյթանա» և հեռանում. Թող յիշեն այդպիսիները, որ այդ տեսակ գործերը կատարվում են այստեղ։ Ահա քեզ մի թուրք, գլխարկը ծուռ դրած, ոսկի ժամացոյցով, և ռուսերէն կոտրտելիս. հարցրէք, կասեն հազարներ ունի. արհեստն ինչ է՝ ոչինչ. իսկ մենք կասենք՝ քաղաքավարի ջիբգիրութիւն։

Ծովափի վրա, Նաբերեժնայա փողոցում, ստով գնացողների համար, չինված է տրոտուար. այդ տրոտուարի մի մասը ամբողջովին մի ինչ որ սրճարանատէր էֆէնդի, առանց այլ և այլութեան ծածկել է կտաւով, փառաւոր կերպով չարել է աթոռներ և սեղաններ, և ամենափառաւոր կերպով էլ սկսել է ծախս անել, առանց ուշադրութիւն դարձնելու, որ գնացող եկողն ըստիպված է ցած իջնել տրոտուարից և անցնել թողերի միջով։ Ոչինչ չունենք ասելու ձեր առեւրի աջողութեան համար, աղա էֆէնդի, բայց ախր մի մտածեցէք ի սէր Աստուծոյ, ինչ կը լինէր երթևեկների դրութիւնը, եթէ ամեն մի սրճարանատէր էլ իրան աթոռներն ու սեղանները պարզ օդի մէջը դուրս բերէր։ Փառք Աստուծոյ, մի այնպիսի մաքուր փողոցներ էլ չունենք, որ ձեր տրոտուարի գրաւելն այնքան էլ զգալի չը լինէր։

Մի և նոյն Նաբերեժնայում, «Յենտրալնի հիւրանոցի» դիմաց, տաճկաց մէչիդի բակից

թանցքը, սեփական երկաթուղին, հանքային աշխատութիւնները և գործարանները։

Գետաբեկի հանքերի տարեկան արտադրութիւնը հասնում է 1,200,000—1,300,000 պուդ ջուհարի։ Այդ ջուհարը պարունակում է միջին թւով 7—10% պղինձ և նստում է պուդը 3—4 կոպէկ։

Գետաբեկի գործարանը մի ճշմարիտ հաւաքածու է մետալագործական զանազան մեթօդների. այդտեղ դուք կը տեսնէք և չոր մեթօդը, և թաց մեթօդը և վերջապէս ելեկտրալուծական մեթօդը (electrolyse).

Թաց մեթօդով մշակվում են բոլոր աղքատ ջուհարները, որոնց մէջ 5 տոկոսից քիչ պղինձ կայ։

Չոր մեթօդի գործողութիւններին ենթարկվում են այն ջուհարները, որոնք 5 տոկոսից աւելի պղինձ են պարունակում։

Վերջապէս ելեկտրալուծական մեթօդով մշակվում է ոչ թէ ջուհարը, այլ արտադրված սև պղնձի մի մասը։

Գետաբեկի երկու գործարանների մէջ չոր մեթօդը գործադրվում է հետևեալ հիմնական ցուցակով (formule du traitement)։

I. գործողութիւն.—Ջուհարը այրում են «քիլըն» և Գերստէնհօֆէր հնոցների մէջ։ Այդ վառարանների առաւելութիւնն այն է, որ ջուհարն այրվում է նրանց մէջ առանց վառելիքի, ինքն իրան։

II. գործողութիւն.—Ջուհարը հալում են Ֆր. Սիմէնսի հնարած չրջանաձև հնոցների մէջ։ Այդ հնոցների մէջ վառում են հում նաւթ կամ նաւթի մնացորդը (մազուտ)։

Այս գործողութեան արդիւնքը՝ պղնձաքարն է, որը 15—25% պղինձ է պարունակում։

III. գործողութիւն.—Այդտեղից ստացված պղնձաքարն այրում են սկիզբը մի անգամ «քիլըն» հնոցների մէջ և յետոյ 3 անգամ կալերի մէջ։

IV. գործողութիւն.—Այրված պղնձաքարը հալում են բարձր հնոցների մէջ (fours à cave, шахтныя печи) և ստանում են սև պղինձ։

V. գործողութիւն. — Վերջապէս սև պղինձը մաքրում են անդրադարձնող հնոցների մէջ (шплейсъ-офенъ)։ Այս վերջին հնոցների մի մասը փայտով են տաքացնում, միւս մասը՝ մազուտով։

Քանի որ մեր անտառները սպառվում են սարսափելի արագութեամբ և միանգամայն անբաւական են լրացնելու մետալագործութեան պահանջները, այդ պատճառով Գետաբեկի գործարանի մէջ առանձին ուշադրութեան արժանի են՝ մազուտ կամ հում նաւթ այրող հնոցները։ Գետաբեկի գործարանի փորձը ցոյց է տալիս, որ այդ վերջին վառելի նիւթերը կատարեալ կերպով և նոյն իսկ առաւելութեամբ են փոխարինում փայտը և փայտածուխը մետալագործութեան մէջ։ Մնում է մեզ բաղձանք յայտնել, որ մեր հաղորդակցութեան միջոցներն այնչափ առաջադիմեն, որ կարելի լինի փոքր ճանապարհածախսով տեղափոխել այդ նիւթերը մեր երկրի զանազան կողմերը։ Սխալ չեն նկատել, որ վառելիքը արդիւնաբերութեան հացն է։

Մի և նոյն չարժառիթներից դրդված՝ Գետաբեկի գործարանը կառուցել է մի նաւթանցք (pipe line), որը սկսվելով Անդրկովկասեան երկաթուղու Դալլիար կայարանից, վերջանում է այժմ Զարդախլու գիւղի մէջ և որը միայն այն ժամանակ կարելի է աւարտված նկատել, երբ կը հասցնեն մինչև Գետաբեկ։ Նաւթանցքի երկարութիւնը՝ 21 վերստ է, մակերևոյթների տարբերութիւնը՝ 3500 ոտնաչափ (ֆուտ)։ Այդ նաւթանցքը փոխադրում է Դալլիարից մինչև Զարդախլու օրական 1000—1200 պուդ հում նաւթ։

Գետաբեկի գործարաններն ունեն նոյնպէս 31 վերստ երկարութեամբ մի սեփական երկաթուղի, որը միացնում է Գետաբեկի և Ղալաքենդի պղնձագործարանները միմեանց հետ և Շամխորի անտառի հետ։ Այդ երկաթուղին չինված է 1883 թւից՝ գործարաններին փայտ և ածուխ մատակարարելու նպատակով։ Նա անցնում է վերին աստիճանի լեռնոտ տեղերից. ահա մի ապացոյց, որ լեռներն ու երկաթուղիները կարող են հաչտվել միմեանց հետ։ Սրան տեսնողը կը համոզվի, որ մեր գեղեցիկ Կովկասի ամենալեռնոտ կողմերն էլ կարող են երկաթուղի ունենալ—և կունենան, ի հարկէ, ոչ չատ չուտ։

Անցնելով Զանգեզուրի հանքերին՝ ես չեմ կարող չը խոստովանել, որ ցաւ և ամօթ եմ զգում մեզ համար։ Մինչդեռ գերմանացիների ձեռքին Գետաբեկը ներկայացնում է մի կանոնաւոր և լուրջ հանքային ձեռնարկութիւն, Զանգեզուրը մեր՝ տեղացիներիս ձեռքին ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մի ողորմելի հաւաքոյն։ Այնտեղ՝ հանքերը չարունակում են բանացնել մեր երջանիկ Նոյ նահապետի ժամանակվայ նման, իսկ գործարանները՝ աւելի վատ։ Կարծէք թէ այդ երկրի հանքատէրերը 19-րդ դարում չեն ապրում և չը գիտեն, որ մի քանի հարիւր տարուց ի վեր աշխարհն առաջ է գնացել, ինչպէս նաև հանքային և գործարանական արուեստը։ Այն, որ դրանք հանք են անուանում՝ անտանելի և խառնիխուռն ելեէջներ են, փորված առանց կանօնի, առանց գիտութեան, ինչպէս որ պատահել է։ Ինչ վերաբերում է նրանց պղնձագործարաններին՝ անչարժութեան կողմից Զանգեզուրի հանքատէրերը կարող են նախանձ ազդել չինացիներին։ Նրանք հալում են իրանց ջուհարը հետևեալ հնագիտական ցուցակին համաձայն։

I, գործողութիւն.—Հանքից ստացված ջուհարը այրում են կալերի և փուլուխկաների մէջ, ընդամենը 5—6 անգամ սպառելով ահագին քանակութեամբ փայտ և ածուխ։

II. գործողութիւն.—Այրված ջուհարը հալում են ասիական հնոցների մէջ և ստանում են սև պղինձ։

III. գործողութիւն.—Սև պղինձը մաքրում են տեղական օջախի կամ չպլայս-օֆէնի մէջ։

Այս բոլորը նահապետական է և չէ կարող տևել, մրցութիւնը կը փոխի ամեն բան։ Զանգեզուրի հանքատէրերը պէտք է, որ իրանք անեն այդ փոփոխութիւնները, եթէ չեն ուզում ընկնել մրցութեան անողոք օրէնքների անտեսանելի դանակի տակ… Բայց հայիւ թէ անեն… Մենք լսում ենք, որ Զանգեզուրի հանքատէրերը տեսնելով, որ իրանք չեն կարողանում բան չինել, վճռել են իրանց հանքերը ծախել Պետերբուրգի հարուստ կապիտալիստներից մէկին, որին հաճելի է ունենալ Կովկասի այդ հարուստ պղնձահանքերը… Եւ այդպէս էլ կը լինի, որովհետև այդ հանքատէրերն անընդունակ են հանքային ձեռնարկութիւնների համար։ Ապացոյցի կարօտութիւն չը կայ, քանի որ չեն կարողացած օգտվել Զանգեզուրի հանքերի նման հարուստ հանքերից… Վաճառել—ահա մեր տեղացիների սիրելի զբաղմունքը։ Քանի որ մեր հանքատէրերը կը չարունակեն փակվել պապենական գաղափարների և ձևերի չրջանի մէջ, մրցութիւնը միշտ պէտք է ստիպէ նրանց ասպարէզից խոյս տալ՝ ծախելով իրանց հանքերը։ Թէ Գետաբեկը և թէ Ալավերդու(?) հանքերը տեղացիների սեփականութիւնն են եղած. ընդհանուր ճակատագիրը ծանրանում է և Զանգեզուրի հանքերի վրա…

Հանքային ինժեներ

...մսապաւ աղբիւրի նման, տարին տասներկու ամիս հոսում է մի ինչ որ հոտած և կեղտոտ ջուր, որը փողոցի միջից անցնելով թափւում է ծովը։ Չգիտենք. ինչու համար չեն կարգադրում, որ այդ կեղտոտութիւնը կամ ցամաքեցնեն, կամ խողովակ դնել տան։

Աբ. Ապ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Այսօր, հինգշաբթի, մայիսի 30-ին, Համբարձման տօնը լինելով՝ տպարանը չէ բանում։ Այդ պատճառով «Մշակի» հետևեալ, 61-որդ համարը մենք շաբաթ օր, յունիսի 1-ին, չենք հրատարակի, այլ այդ համարը կը հրատարակենք երեքշաբթի, յունիսի 4-ին։

—

Կիրակի, մայիսի 26-ին, Թիֆլիսի առևտրական վարչութեան դահլիճում կայացաւ Կովկասում հիմնվելի Թէյի առևտրի ընկերութեան ակցիօնէրների երկրորդ ընդհանուր ժողովը, հետևեալ կարևոր հարցերը վճռելու համար. ա) ընտրել մի մասնաժողով հիմնադիր-անդամներից, ընկերութեան կազմած ծրագիրը քննելու, բ) նոյն մասնաժողովը պէտք է աշխատէ պատշաճաւոր իշխանութեան առաջ՝ ընկերութեան ծրագիրը հաստատելու և գ) նոյն մասնաժողովը պէտք է որոշէ մի յայտնի ժամանակամիջոց ընկերութեան բոլոր անդամ գրվողներից ժողովելու կանխիկ դրամով իրանց բաժինների գումարի 10%։ Ժողովի նիստը, որին նախագահում էր առևտրականների աւագ պ. Դավիդով, սկսվեց ժամի 11-ին։ Մի փոքր վիճաբանութիւններից յետոյ, ժողովը, ձայների մեծամասնութեամբ որոշեց՝ մտցնել ընկերութեան ծրագրում, որ բացի վարչութեան անդամներից, որոնք պիտի ունենան առնուազն 20 ակցիա, հաշուապահը, գանձապահը և ընկերութեան մէջ նշանաւոր պաշտօն ունեցողները ևս ունենան գոնէ առնուազն մինչև 10 ակցիա։ Ընկերութեան մասնաժողովի անդամներ, քուէարկվելուց յետոյ, ձայների մեծամասնութեամբ ընտրվեցան հետևեալ իրեն անձինք. պ.պ. Դավիդով (ժողովի նախագահը), Եագոր Հէջուբեան, Գրիգոր Բայեանդուրեանց, Խրիստաֆոր Խաչատուրեանց, Բուղդան Արուշանեանց, Յակովբ Տէր-Յովհաննիսեանց, Յովհաննէս Տէր-Սարգսեանց, Եագոր Ցարութիւնեանց և Աղէքսանդր Թարխանեանց։ Մասնաժողովի անդամները որոշեցին, որ ընկերութեան ծրագիրը կը քննեն և վերջնականապէս կը ներկայացնեն ընկերութեան երրորդ ընդհանուր ժողովին, որը պէտք է կայանայ յունիսի 9-ին և ապա կառաջարկվի պատշաճաւոր իշխանութեան՝ Բարձրագոյն հաստատութիւն ստանալու համար։ Ժողովը փակվեց կէսօրվայ ժամի $1^1/_2$-ին։ Ցանկալի է, որ ընտրված մասնաժողովը արիութիւն ցոյց տայ իր յանձն առած գործի մէջ և որքան կարելի է շուտով հաստատել տայ ընկերութեան կանոնադրութիւնը։ Ակցիօնէրական ստորագրութիւնը արդէն հասել է մօտ հարիւր հազար րուբլի գումարի։

—

Հետևեալ սրամիտ նկատողութիւնն է տպագրված «Нов. Обозрѣніе» լրագրի վերջին համարի առաջնորդողում Թիւրքիայի մասին. «Ահա մի տարի է ինչ Թիւրքաց լրագիրների էջերում տպվում է ու տպվում հետևեալ նոյնանման կառավարչական հաղորդագրութիւնը. «Էրզրումի, Դիարբեքիրի, Վանի, Ադենի, Բիթլիսի, Սվազի վիլայէթներում ամեն ինչ կարգին դրութեան մէջ է», կամ բուն Թրքական պաշտօնական լեզուով. «Սուլթանի շնորհով տիրում է խաղաղութիւն»։

—

Պետերբուրգի մի քանի լրագիրներ հաղորդում են, որ ամբողջ կայսրութեան մէջ կատարվելի ընդհանուր վիճակագրութիւնը յետաձգված է անորոշ ժամանակով։

—

Չենք կարող մոռանալ չանել այն համակրելի և վերին աստիճանի արդար մտադրութեան վրա, որ ունի Գէորգեան ճեմարանի այժմեան վարչութիւնը, և որի մասին անցեալ անգամ հաղորդեցինք.—այն է ճեմարանից արձակված շաւ վարքի աշակերտներին կրկին ընդունել ճեմարանում։ Չենք էլ կասկածում, որ սինօդը շատ շուտով կիրագործի այդ արդար մտադրութիւնը՝ կրկին անգամ ուսանելու միջոց տալով այն բազմաթիւ պատանիներին, որոնք արտաքսվեցան ճեմարանից։ Երբեք ուշ չէ անցեալ սխալն ուղղել։

—

Ռուսաստանի և Վատիկանի մէջ եղած բոլոր տարաձայնութիւնները, ինչպէս հաղորդում են Հռոմի իտալական լրագիրները, ֆրանսիական կառավարութեան միջնորդութեան շնորհով՝ վերացվել են և Հռոմի առաջիկայ կօնսիստորիայում պապը կը յայտարարէ Մոգիլևի եպիսկոպոս նշանակելու լուրը։

—

Մեզ խնդրում են տպագրել հետևեալ նկատողութիւնը. «Մշակ» լրագրի մէջ յայտնված էր թէ հանգուցեալ վեհափառի կոնդակի համաձայն ճեմարանի տեսուչ Սարգիս սրբազանը բոլոր դէպքերում պիտի կառավարէ խորհրդակցութեամբ և գործակցութեամբ Նահապետ արեղայի, կ. Կոստանեանի և Ս. Մանդինեանի։ Բայց այս օրերս անցաւ մեր ձեռքն այդ կոնդակի պատճէնը, որից երևում է, որ սրբազանը նշանակված է միանգամայն տեսուչ և կառավարիչ ճեմարանի, իսկ Նահապետ արեղան՝ միայն ուսուցիչ կրօնագիտութեան և այլ առարկաների և որ վերջինս և Ս. Մանդինեանի ու կ. Կոստանեանի գործակցութեամբ սրբազանը հաւաքելու է բոլոր ուսուցիչներին ժողովի, որտեղ և նորից կարգադրելով, բաժանելու է ազատ մնացած դասերը։ Այժմ, երբ մտադրութիւն կայ հիմնաւոր փոփոխութիւններ անելու ամբողջ ուսուցչական խմբի մէջ և երբ արդէն բոլոր վերակացուներն արձակված են պաշտօններից ու նոր ձեռնադրված սարկաւագները տեղափոխված են ճեմարանի շինութիւնից վանքը, մի քանի անձնաւորութիւններ փորձ արած են բողոքելու տեսչի այս կարգադրութիւնների դէմ, առարկելով թէ վեհափառը, յիշած երեք ուսուցիչների գործակցութեամբ, բոլոր դէպքերումն էլ սահմանափակել է սրբազանի իրաւունքը և թէ դրանց կողմից այս անգամ համաձայնութիւն չէ առնված։ Սակայն տեղակալ և տեսուչ սրբազանները բացատրեցին, որին հարկն էր, կաթողիկոսի կոնդակի իսկական իմաստը, որով և որոշվում է Նահապետ արեղայի, կ. Կոստանեանի և Ս. Մանդինեանի գործակցական իրաւունքը միայն ուսուցիչներին մէկ անգամ ժողովելու և դասերը բաժանելու մէջ»։

—

ԵԱԼՏԱՅԻՑ, մայիսի 21-ից մեզ գրում են. «Այս րօպէիս Եալտան արտասովոր կենդանութեան մէջ է. ամբողջ քաղաքը, խանութները, մանաւանդ նաւահանգիստը զարդարված են կանաչ պսակներով և դրօշակներով և պատրաստվում են վաղը, ամսիս 22-ին Օգոստափառ Ընտանիքին ընդունելու»։

—

Օգոստոսին, Պետերբուրգում բացվելու են իգական առևտրական կուրսեր։

—

Երեքշաբթի օր, մայիսի 28-ին, դերասանուհի Երմօլօվա բեմ դուրս եկաւ Րասսինի «Ֆեդրա» դրամայում՝ նոյնանուն դերում։ Երմօլօվա իր խաղով բաւականութիւն պատճառեց թատրոնում խռնված ահագին բազմութեան, որը պէտք է ասել, արդարացի կերպով դժգոհ մնաց, որ իրան կերակրում են այդ տեսակ բաւական, թող ներվի մեզ ասել, հնացած պիէսաներով։ Միթէ ինքը տաղանդաւոր դերասանուհին չը գիտէ, որ այդ տեսակ գրուածներն այժմ ժողովրդին բաւականութիւն չեն կարող տալ։

—

Շաբաթ օր, յունիսի մէկին, կը կայանայ տ. Երմօլօվայի բենեֆիսը։ Կը խաղան Օստրօվսկու «Таланты и Поклонники» կօմէդիան։ Դրա նախընթաց օրը՝ ուրբաթ, մայիսի 31-ին, Երմօլօվայի տաղանդի յարգողների մի խումբ, արտիստական ընկերութեան նախաձեռնութեամբ, մտադիր է նրան ճաշ տալ։

—

Կաթողիկոսական ընտրութիւնը, ինչպէս մեզ հաղորդում են Էջմիածնից, լինելու է ոչ թէ ապրիլի 19-ին, ինչպէս առաջին անգամ որոշել էր սինօդը, այլ մայիսի 3-ին։

—

Ժընևում բացված է առանձին հայ-ուսանողական գրադարան։ Գրադարանը խնդրում է խմբագրութիւններին, գրողներին և թարգմանիչներին ուղարկել մի-մի օրինակ իրանց հրատարակութիւններից այդ գրադարանին հետևեալ հասցէով. Genève (Suisse), Chemin de l'Ecole, 7, Bibliothéque armènienne»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՕԼՍԻ ԱԶՔԵՐԻ ԱՌՋԵՒ

—

Այս օրերս հեռագիրը լուր բերեց այն արտասովոր դէպքի մասին, որ Թիւրքաց մայրաքաղաքի մօտերքում սովորական կերպարանք է ստանում... Կ. Պօլսի քթի տակ աւազակները՝ չը տեսնված յանդգնութեամբ, յարձակվել են երկաթուղու գնացքի վրա, կանգնեցրել են գնացքը, յափշտակել, տարել են այդտեղից ճանապարհորդներին, որոնց մի մասն եւրօպացիք են և գերմանացի հպատակներ, և պատսպարվելով իրանց տեղերում, այնտեղից զարհուրելի սպառնալիք են կարդում ամբողջ Թիւրքաց կառավարութեան գլխին։ «Եթէ մեզ փրկանք կը տաք այս գերիների համար, ասում են աւազակները, բաց կը թողնենք սրանց, իսկ եթէ ոչ, բոլորին կը կոտորենք։» Եւ պահանջում են ահագին գումարներ։

Որտեղից տայ այդ ահագին գումարը Թիւրքաց կառավարութիւնը. գանձարանում փող չը կայ։ Այնքան փող չը կայ, որ պաշտօնեաները ստանան, ուր մնաց թէ աւազակները։ Բայց ինչ արած, պէտք է տալ. այդ լաւ զգում է Բ. Դուռը, տեսնելով թէ ինչպէս ինքն երկու կրակի մէջ է մնացել։ Կարող է մտածել՝ չը տալ, քանի որ միւս կողմից գերմանական կառավարութիւնն իր հպատակներին ազատելու համար, բաւարարութիւն է պահանջում Թիւրք կառավարութիւնից՝ բողոքելով, որ նա անկարող է կեանքի և գոյքի ապահովութիւն պահպանել ոչ թէ ներքին նահանգներում, այլ նոյն իսկ մեծանուն Կ. Պօլսի քթի տակ, ուր նստած է նորին մեծութիւն Թիւրքաց սուլթանը—մահմետական աշխարհի պետը։

Ճար չը կայ։ Եւ հէնց ինքն սուլթանը անձամբ բացատրութիւն տալով Պօլսի գերմանական դեսպանին, ներողութիւն խնդրելով, որ այդ բանը պատահել է, խոստացել է խիստ միջոցներ ձեռք առնել, և հրամայել է աւազակների ուզած գումարը տալ և փրկել գերիներին։ Արդէն մի քանի անձինք, այդ գումարը վերցրած՝ ճանապարհ են ընկել դէպի աւազակների որջը, ուր նրանք հանգիստ նստած են, որպէս զի խոնարհութեամբ նրանց տների մօտ դնեն գումարը և յետ ստանան գերի ընկած ճանապարհորդներին։

«Եթէ համարձակվեն զօրք ուղարկել, ասել են աւազակները, խկոյն կը կոտորենք գերի ընկածներին»։

Եթէ այս դէպքը լինէր առաջինը, երկրորդը, ի հարկէ, կարելի էր համարել մի անսպասելի աւազակային յանդգնութեան արգասիք։ Բայց սա նորութիւն չէ Կ. Պօլսի համար։ Շատ և շատ անգամ է պատահել, որ մի խումբ մարդիկ, աւազակի անուան տակ մտնելով, և կամենալով միանգամից հարստանալ, փախցրել են Կ. Պօլսից այս և այն հարուստ ընտանիքի որդուն, նոյն իսկ սուլթանի ազգականներին, և պահանջել են ահագին փրկանք, որ նրանց ազատ թողնեն և փրկանքը, ի հարկէ, ստացել են։

Ով կարող է երաշխաւորել, որ վաղը այդ աւազակային խմբերը չեն փախցնի նոյն իսկ Թիւրքաց մինիստրներին, կամ այս և այն պալատականին, որ աւելի մեծ փրկանք ստանան, որպէս զի աւելի մեծ սարսափ գցեն Բօսֆորի վրա։

Կառավարութիւնը միշտ խոստանում է խիստ միջոցներ ձեռք առնել, բայց բան չէ դուրս գալիս։

«Եթէ Կ. Պօլսի շրջակայքում, Թիւրքաց մայրաքաղաքի պատերի մօտ այդպիսի սարսափելի դէպքեր են տեղի ունենում,—ասել է նորերս եւրօպական դիպլօմատներից մէկը,—ուրեմն հեշտ է երևակայել, թէ ինչեր են կատարվում երկրի ներքին նահանգներում»։

Գոնէ Եւրօպան աշխատէր այդ ընդհանուր աւազակութեան առաջն առնել։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Թիւրքաց կառավարութիւնը ուզում էր զօրք ուղարկել Չերքեսկեօյի աւազակների դէմ, բայց գերմանական դեսպանը արգելեց, պահանջելով որ մինչև բռնված ճանապարհորդների արձակելը՝ ոչ մի զինւոր չուղարկվի աւազակների դէմ։

—Շվեդիայում ինֆլուենցան դադարել է։

—Երեքպետեան դաշնակցութիւնը վերականգնեցնելու համար սկսված բանակցութիւնները ժամանակաւորապէս դադարեցան։

—Ինչպէս արդէն հաղորդել ենք, նորերս տօնվեց Ռումինիայի Կարլ թագաւորի թագաւորութեան 25-ամեակը։ Ինչպէս երևում է, Կարլը առանձին համակրութիւն չէ վայելում ժողովրդի մէջ։ Ուսանողները հակակրական ցոյցեր արեցին այդ յօբելեանի դէմ։ Մամուլի մի մասը բոլորովին անտես առաւ այդ յօբելեանը և չը յիշեց անգամ նրա մասին։ Իսկ «Adeverul» անունով լրագիրը աւելի հեռու գնաց։ Յօբելեանի առաջին օրը, այդ լրագիրը դուրս եկաւ սև թղթի վրա՝ սպիտակ տառերով, և առաջնորդողում յայտնեց, որ այդ յօբելեանը՝ մի խայտառակութիւն է Ռումինիայի համար։

—«Արևելք» լրագիրը գրում է հետևեալը. «Մայրաքաղաքս եկած մասնաւոր հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Համիտիյէ հեծելագնդին սպայք որք չաբաթ իրիկուն մայրաքաղաքէս մեկնած էին, երէկ իրիկուն Տրապիզոն ժամաներ են։ Քիւրտ սպայք մեծ պատիւներով ընդունուեր են տեղւոյն կուսակալէն, զինուորական հրամանատարէն, կառավարական պաշտօնէից ու երևելեաց կողմէ և զիչերն հիւրասիրուեր են ոմանք զինուորական պաշտօնատան մէջ և ոմանք ալ երևելեաց տուներուն մէջ։ Հեռագիրը կը յարէ նաև թէ քիւրտ սպայք այսօր Տրապիզոնէն ճամբայ պիտի ելնեն Երզնկայ ուղևորուելու համար»։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պարիզում «Palais des Art»-ի մէջ նորերս պատկերահանդէս բանալիս՝ ոստիկանութիւնը վերցնել տուեց մի պատկեր։ Դա Մօնտաբլօնի պատկերն էր, որ ներկայացնում էր Վիլհէլմ կայսրին։ Ձիերը ոտներով կոխ են տալիս երկու կնոջ գլուխ։ Այդ կանայք—Էլզաս-Լօթարինգիան են ներկայացնում։

***

Վաշինգտոնում նորերս մի ճաշարանի մէջ հաւաքվել էին մի քանի բարեկամ նեգրներ, ճաշելու համար։ Կերակուրներից մէկը շատ համեղ թւաց նեգրներին։ «Այս ինչ կերանք մենք», հարցրին նրանք։ Ճաշարանը պահող կնոջ փոքրիկ որդին պատասխանեց. «իմ քրօջը»։ Նեգրները սարսափած գնացին ոստիկանատուն, և քննութիւնից երևաց, որ երեխան ճշմարիտ էր ասել։ Ճաշարանը պահող կինը սպանեց իր փոքրիկ աղջկան և տապակեց հիւրերի համար....

***

Հեռու Աւստրալիայի հայ գաղթականութեան մասին արտասահմանի հայոց մի լրագրում կարդում ենք. «Հայոց Աւստրալիա գաղթելն 1853-ի մօտ թուականէն կը սկսի։ Սոյն գաղթականութեան սկզբնաւորութիւնն գլխաւորապէս Ջուղայեցւոց կը պարտինք, որոնք Նոր-Ջուղայէն, Հնդկաստանէն, Պաթաւիայէն Աւստրալիոյ ոսկեղէն համբաւն լսելով, արտորած են դէպ այս հեռաւոր քաղաք, ուրկէ այնչափ դժուար է մեր սիրելի հայրենակցաց հետ յաճախակի թղթակցութիւններ ունենալ։ Սոյն գաղթականութեան առաջնորդ կը համարուի Մելքում Մանուկեանց անուամբ մի Ջուղայեցի Հայ որ լրագրաց մէջ կարդալով Աւստրալիոյ ճոխ ոսկեհանքաց վրայ, ուսկից ձայնէն խրախուսուած և երկու ընկերք ևս հետն առած, Աւստրալիոյ եղերքն ոտք կը կոխէ. իրմէ յետոյ գրեթէ 10-ի չափ Հայեր, մեծաւ մասամբ Ջուղայեցիք, մի և նոյն օրինակին կը հետևին։ Սոքա կը սկսին հանքերն աշխատիլ. մէկ քանին յաջողելով հայրենիք կը դառնան, իսկ շատերն ալ ձախորդութեան և բաղդահալածութեան դառն ցաւոց զոհ կըլլան»։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 մայիսի։ Վօլժսկօ-կամսկի բանկին թոյլատրված է բանալ մի բաժանմունք Րօստովում (Դօնի վրա)։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, 28 մայիսի։ Երէկ այստեղից ուղևորվեց «Կուտէ» նաւը՝ դէպի հիւսիսային բևեռը գնացող ճանապարհներով, որոնց խմբողն է ծովային ինժենէր Պիրի։ Պիրի վերցրել է իր հետ 16 մարդ, որոնց թւում և իր կինն է։ Ճանապարհորդները գնում են Գրենլանդիա, որտեղ կիջնեն նաւից, և կը փորձեն գնալ դէպի բևեռը սահնակներով։

ԱԹԷՆՔ, 28 մայիսի։ Յունաց թագուհին ուղևորվեց Ռուսաստան պրինցուհի Մարիայի և պրինց Խրիստափորի հետ։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ, 28 մայիսի։ Թագաժառանգը երէկ հիւանդացաւ ինֆլուէնցիայով։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 28 մայիսի։ Աւազակների ձեռքը գերի ընկած ճանապարհորդները ազատ են թողնված և գալիս են Ղրկքիլիսա։

ՇԱՆԽԱՅ, 28 մայիսի։ Բուղուխուում, Կիուկիեանգի մօտ, տեղի ունեցան մեծ անկարգու-

թիւններ. ամբոխը սպանեց մաքսատան մի պաշտօնեային և մի միսիօնարին, այլ և կրակ տուեց մի քանի տներ: Եւրոպացիների կանայք և երեխայք փախան Կիու-կիեանգ:

ՇԱՆԽԱՅ, 28 *մայիսի: Ֆրանսիական և ամերիկական դեսպանները պահանջում են պահապանների հսկողութեան տակ դնել ֆրանսիական և ամերիկական հպատակներին: Չինաստանի մերժումը կարող է անհաճոյ հետևանքներ ունենալ: Ֆրանսիական նաւատորմը սպառնում է ռմբակոծել Նանկինը, եթէ վնասվածներին վարձատրութիւն չը տրվի նրանց կրած վնասների համար:*

ԱԼԺԻՐ, 28 *մայիսի: Այստեղ եկան ինժեներներ՝ հետախուզութիւններ անելու՝ Ալժիրից դէպի Կոնգօն երկաթուղու գիծ անցկացնելու համար:*

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 *մայիսի:* «Гражданинъ» *լրագիրը, հաստատ տեղեկութիւնների վրա հիմնելով, հաղորդում է, որ քաղաքային կանօնադրութեան նախագիծը վերջնականապէս կը քննվի պետական խորհրդում աշնանային նստաշրջանի սկզբում և կը մտցնվի յունվարի 1-ին:*

ՍՕՖԻԱ, 29 *մայիսի: Պրինց Ֆերդինանդ երէկ ճանապարհ ընկաւ Վիեննա, որտեղից կերթայ դէպի Կարլսբադի ջրերը: Պրինցի բացակայութեան ժամանակ Ստամբուլով խնամակալ է նշանակված:*

ՍՈՒ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ.

Մայիսի 28-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ . .	84 ր. 30 կ.
Բերլինի վրա 100 մարկ — . .	41 » 85 »
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	33 » 35 »
Ոսկի — — արժէ . .	6 » 76 »
Մաքսային կուպօններ — . .	135 » — »
Արծաթ — — — . .	1 » 03 »
Բորսային դիսկօնտներ — . .	$3^3/_4$ և 5% »
Պետ. բանկի 5 % տոմս — . .	102 » 12 »
— — — — 2-րդ —	102 » — »
— — — — 3-րդ —	100 » — »
— — — — 4-րդ —	100 » — »
— — — — 5-րդ —	100 » — »
— — — — 6-րդ —	101 » 50 »
6% ոսկեայ ռէնտա	144 » 75 »
4% ոսկեայ փոխառութիւն	— » — »
Արևելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	100 » 12 »
— — — — 2-րդ —	101 » — »
— — — — 3-րդ —	101 » 25 »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	244 » 25 »
— — երկրորդ —	222 » 25 »
Պետական. երկաթուղային ռէնտա .	104 » 62 »
$5^1/_2$% ռէնտա	100 » — »
4% ներքին փոխառութիւն	98 » 12 »
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	101 » 62 »
$5^1/_2$% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի.	103 » — »
$4^1/_2$% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մնտալ. .	134 » 50 »
— — — թղթադ.	101 » 75 »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. ընկերութեան օբլիգացիաները. .	102 » — »
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	101 » 50 »
Օդէսայի — — .	101 » 75 »
Թիֆլիսի — —	— » — »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	— » — »
— — Քութայիսի — — .	— » — »

Ս. Պետերբուրգի բորսայի տրամադրութիւնը հանդարտ է:

Խմբագիր-հրատարակող՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ПАРФЮМЕРІЯ ВИКТОРІЯ — РЕГИНА.

мыло олео-вазелиновое РОЯЛЬ — КОНГО.

ДУХИ ВЫСШАГО ДОСТОИНСТВА ИКСКОРОНАКСЪ И ВІОЛЕТЪ.

О-ДЕ-КОЛОНЪ РОЯЛЬ — О-ДЕ-КОЛОНЪ ЦВѢТОЧНЫЙ РАЗНЫХЪ — ЗАПАХОВЪ.

Въ Высочайше утвержденномъ Кавказскомъ Товариществѣ торговли аптекарскими товарами въ Тифлисѣ и Баку.

ՊԱՐՖԻՒՄԵՐԻ ՎԻԿՏՕՐԻԱ-ՌԷԳԻՆԱ — Օլէօ-վազելինեան սապօն ՌՕՅԱԼ-ԿՕՆԳՕ — ամենաբարձր տեսակի անուշահոտութիւններ ԻԿՍԿՕՐՕՆԱԿՍ եւ ՎԻՕԼԷՏ — Օդէկոլօն ՌՕՅԱԼ — Օդէկոլօն ծաղիկների — ԶԱՆԱԶԱՆ ՀՈՏԵՐԻ — վաճառվում են Կովկասեան դեղագործական ապրանքների բարձրագոյն հաստատված ընկերութեան մէջ Թիֆլիսում և Բագուում:

2—50 (հ)

Լոյս են տեսել

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

հետևեալ գրքերը:

ԼԱԼՕ, *Թիւրքահայերի կեանքից (սպառված)*	5 կ.
ԽՕԼԵՐԱ *և նրա առաջն առնելու միջոցներ*	5 »
ԱՅՆՏԵՂ ԵՒ ԱՅՍՏԵՂ, *Գրիգոր Արծրունու*	10 »
ԱՐՆԱԳԻՆ, *Լէօի, (սպառված)*	7 »
ՊԱՏԻԿ Է ԲԱՅՑ ՉԱՏԻԿ Է, *Լունկեվիչի (սպառված)*	5 »
ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ ՏԻԿԻՆ	5 »
ՄՏՔԻ ՄՇԱԿԸ, *Խ. Մալումեանի*	50 »
ԼԻՐ ԹԱԳԱՒՈՐ *(ըստ Շէկսպիրի)*	5 »
ԻՆՉ Է ԿԱՅԾԱԿԸ	5 »
ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, *Շչէդրինի. Թարգ. Խ. Մ.*	5 »
ԳԻՒՂԱԿԱՆ ԱՂՔԱՏ } ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ }	5 »
ԵՂԲԱՅՐ ԵՂԲՕՐ ԴԷՄ	7 »

Տպագրվում է և շուտով լոյս կը տեսնեն „Երկրաշարժ և Հրաբուղխ“, կենդանական աշխարհից „Կապիկների կեանքը“, Գարշինի „Արջերը“ և ժողովրդական ընթերցանութեան ուրիշ գրքեր:

Դիմել Թիֆլիս.

Խ. Մալումեան

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Շոգենաւերի կանօնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ *դէպի* ԲԱԹՈՒՄ, *չորեքշաբթի օրերը, երկուշաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի* 9/21 *յունվարից սկսած*

ԵՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ

Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզօն, Սամսօն, և Կ. Պոլիս:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐԸ ԴՈՒՐՍ ԵՆ ԳԱԼԻՍ

Չորեքշաբթի,	22 *մայիսի (3 յունիսի)*	*շոգենաւ*	ՄԻՆԳՐԵԼԻԱ	—	ԺԻԲՈՒԷՆ
—	5/17 *յունիսի*	—	ՍԻՐԿԱՍԻ	—	ԲՕՇԷԼ
—	19 *յունիսի (1 յուլիսի)*	—	ԱՆԱՏՕԼԻԱ	—	ԳԱՐՐԻԳ
—	3/15 *յուլիսի*	—	ՄԻՆԳՐԵԼԻԱ	—	ԺԻԲՈՒԷՆ

և այլն, երկու շաբաթ մի անգամ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ *օրերը,* 4 *ժամին կէսօրից յետոյ: Տօմսակների գները ուղղակի երթևեկութեան Բաթումից դէպի Պարիզ իսկական գնից պակսեցրած են:*

Տեղեկութիւնների համար ճանապարհորդների և բեռների մասին թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան ագէնտներին. ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ *պ. Գարանիօնին, Նաբերէժնայա,* ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ *պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Միջին-փողոցում, նախկին գեներալ Տէր-Ասատուրօվի տանը,* ԲԱԳՒՈՒՄ, *Սամուէլ Դիլգարօվին, Կօլիւբիակինսկայա հրապարակ, և* ՆՕՎՕՐՕՍԻՅՍԿՈՒՄ *պ. Լուի Ըընօին:*

8—10 (և. շ.)

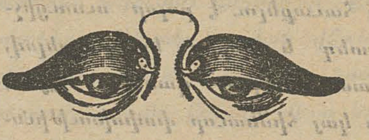

Մ. Գ. ՑԷՅՏԼԻՆԻ

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐԻ ՄԱԳԱԶԻՆԻ

ՕՊՏԻԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ

Գոլովինի պրոսպէկտում, անկիւնի մագազինում, ստացված է մեծ ընտրութիւն՝ ոսկեայ, նոր ոսկեայ, նիկելեայ, պողպատեայ և կրիայի ոսկորից ԱԿՆՈՑՆԵՐ, ՊԷՆՍՆԷՆԵՐ *և* ԼՕՐՆԷՏՆԵՐ: *Թատրոնական և դաշտային* ԲԻՆՕԿԼՆԵՐ, ՋԵՐՄԱՉԱՓԵՐ, *թէ սենեակների, թէ դուրսը կախելու և թէ վաննաների համար: Վերստուգված և վկայական ունեցող* ՄԱԿՍԻՄԱԼ *ջերմաչափեր: Լօրնէտի և պէնսնէի համար ոսկեայ, արծաթեայ, նոր-ոսկեայ շղթաներ, նմանապէս մետաքսեայ և մետալական թելեր:*

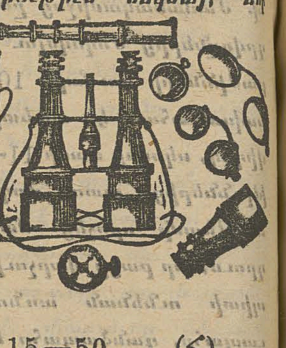

Ակնոցներ և պէնսնէներ տրվում են նմանապէս բժշկների պատուէրով:

Մագազինում յանձն են առնում նմանապէս փչացած իրերի նորոգելը և ապակիների դնելը:

ԳՆԵՐԸ *ամենաչափաւոր են:* 15—50 (հ)

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԹՈՅԼՏՈՒՈՒԹԵԱՄԲ ՍԿՍԵԼ Է ԻՐ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ ՅՈՒՆԻՍԻ 2-ին, 1889 *թւին:*

Ընկերութեան գործունէութեան վրա կարգված է մշտական, իրական, կառավարչական վերահսկողութիւն:

«ՈՒՐԲԷՆ» ընկերութիւնը կատարել է 1890 թւին թէ Ֆրանսիայում և թէ Եւրոպայի ուրիշ պետութիւնների մէջ ապահովագրութիւններ

50,000,000 *ֆրանկ գումարի.*

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ

Նեւսկիյ պրօսպէկտ

№ 13

ՈՒՐԲԷՆ (L'URBAINE)

ՈՒՐԲԷՆ *ընկերութիւնը չէ վերցնում ապահովագրվածներից ընծայիկ* ՊՐԷՄԻԱՆԵՐ՝ *ապահովագրվածի հիւանդութեան դէպքում, և այնու ամենայնիւ* ՊՕԼԻՍԸ *շարունակում է պահպանել իր կատարեալ ոյժն ու իրաւունքը:*

Բաժանմունքներ պետութեան գլխաւոր քաղաքներում:

Գլխաւոր գրասենեակը Անդրկովկասի համար ԹԻՖԼԻՍՈՒՄՆ *է. Պօլակ և ընկ. Գրաֆսկայա փողոց, տուն իշխ. Ջավչավաձէի (նախկին Շարուրօվի) „Սեվերնիէ Նոմէրա“ հիւրանոցի կողքին:*

— Նոյն տեղ տրվում են և ձրիապէս ուղարկվում են ընկերութեան կանօններ և բրօշիւրներ:

14—20 (շ.)

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԴՊՐՈՑ ԵՒ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

ՕՐԻՈՐԴ ՍՕՖԻԱ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ

(Ֆրեյլինեան փողոց, № 4)

Ամառը տեղափոխվում է Բ ո ր ժ ո մ: Ամառվայ համար ընդունվում են գիշերօթիկներ:

6—6 (շ. հ.)

„ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ“

(ВѢНСКІЙ МАГАЗИНЪ)

ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐԻ

(ԳՕԼՕՎԻՆՍԿԻ ՊՐՕՍՊԷԿՏ, ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՄՆԱԶԻԱՅԻ ՀԱՆԴԷՊ, ՄԴԻՎԱՆԻԻ ՏԱՆԸ)

Ստացել ենք ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ *մարդկանց և երեխաների գարնանային և ամառային պատրաստի հագուստներ, ամենավերջին ձևի:*

ԳՆԵՐԸ *չափաւոր են և ամենքին մատչելի:*

Խուդավերդեանց. 13—15

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 29 Мая 1891 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.